

Extra les!

Nieuwsbegrip Extra

Met enige regelmaat ontwikkelt Nieuwsbegrip in opdracht van bedrijven of maatschappelijke organisaties een speciale themales. Bedrijven die ons vragen om zulke lessen te ontwikkelen doen dit vaak in het kader van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen', ideële organisaties brengen via de les het maatschappelijke onderwerp waarop zij zich richten onder de aandacht.

De Nieuwsbegrip Extra-lessen worden mogelijk gemaakt door financiering van de externe opdrachtgever. De inhoud van de lessen wordt echter ontwikkeld door en valt volledig onder verantwoording van de Nieuwsbegripredactie.

Handleiding Extra les over Kraanwater (JOGG), niveau B

Vooraf

Deze Nieuwsbegrip-les is ontwikkeld samen met JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht). JOGG is een landelijke stichting die samen met gemeenten, landelijke partners en professionals in het hele land streeft naar een samenleving waarin de gezonde keuze de normaalste zaak van de wereld is.

De Nieuwsbegrip-les die ontwikkeld is, laat leerlingen kennismaken met het thema kraanwater, zowel op het gebied van gezondheid als op het gebied van duurzaamheid. Dit naar aanleiding van Kraanwaterdag die op 25 september 2019 zal plaatsvinden.

Lesoverzicht

Onderwerp	Kraanwater: gezond en lekker!
Opdracht 1	Tekst actief lezen en woordhulp
Opdracht 2	Een sleutelschema maken
Opdracht 3	Oefenen met woorden uit de tekst
Opdracht 4	Overzicht maken van watertappunten in de buurt
Clib-score	Functioneringsniveau begrijpend lezen E6

Materiaal

Voor elke leerling:

- de tekst *Kraanwater: gezond en lekker!* (niveau B);
- bijbehorende opdrachten voor niveau B;
- voor abonnees van Nieuwsbegrip: het stappenplan met woordhulp (op de website bij Basismateriaal, tabblad Stappenplannen).

Woordenschat (NB met deze woorden zijn geen online oefeningen beschikbaar):

bijzonder	= speciaal
de kwaliteit	= de mate waarin iets goed of slecht is
de controle	= het nakijken
tappen	= uit een kraan laten lopen
beschermen	= ervoor zorgen dat iets veilig is
de zuurstof	= het gas in de lucht dat wij nodig hebben om te kunnen leven
zuiveren	= schoonmaken
de leiding	= de buis
verteren	= veranderen van voedsel in ontlasting
aantasten	= beschadigen

Opdrachten

Toelichting

Actief lezen en sleutelvragen

In deze les ligt de nadruk op Actief lezen. Onder actief lezen verstaan we het lezen van de tekst in drietallen, waarbij leerlingen in interactie met elkaar bespreken waar de tekst over gaat. Hierbij zijn ze gericht op de inhoud. Bij het actief lezen is het de bedoeling dat de leerlingen voorspellen, onduidelijkheden ophelderen en zelf vragen stellen. Hiervan maken ze notities op het werkblad Actief lezen (linkerkolom) Na het lezen van elk stukje bespreken en beantwoorden ze bij elk stukje de sleutelvragen (rechterkolom). De sleutelvragen stimuleren leerlingen om verbanden te doorzien, afleidingen te maken en de tekst samen te vatten. Deze activiteiten zijn erop gericht de leerlingen te ondersteunen in het vormen van een mentaal plaatje van de tekst. Voorkom dat de leerlingen zich alleen richten op het beantwoorden van de vragen. Dat kunt u sturen door ze te vragen om op het werkblad ook iets in te vullen in de linkerkolom.

Werkwijze

- Introduceer het onderwerp klassikaal. Weten de leerlingen al iets over kraanwater of Kraanwaterdag?
- Vertel wat het leesdoel is. Geef zo nodig nog uitleg over de werkwijze bij Actief lezen. Bespreek de uitleg.
- Groepjes II en III werken in drietallen met de tekst, het werkblad Actief lezen met de sleutelvragen en maken daarna het sleutelschema (opdracht 2).
- Begeleid zelf groep I. Maak gebruik van de modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen. Laat de leerlingen na verlengde instructie zelf werken aan het sleutelschema.
- Nabespreking: check of leesdoel en leesdoel bereikt zijn. Laat

leerlingen eventueel zelf hun antwoorden controleren en bespreek het proces na.

- Neem de werkbladen Actief lezen in om inzicht te krijgen in het werk van de verschillende groepjes.

OPDRACHT 1

drietallen

Modeltekst

Tekst actief lezen en sleutelvragen

Model de inleiding. Daarna gaan de leerlingen in groepjes verder met actief lezen. Daarbij vullen ze het werkblad Actief lezen in.

Modellen van de inleiding m.b.t. actief lezen en ophelderen van onduidelijkheden

Drinkwater uit de kraan. Het lijkt zo gewoon. *Ja, voor mij is het wel normaal dat ik water uit de kraan drink. Zou dat niet altijd zo zijn? Maar het is eigenlijk best bijzonder. Oké, het is dus niet altijd normaal. Maar in Nederland kun je toch altijd het water uit de kraan drinken? Dat doe ik in ieder geval wel. Hoe zou het komen dat dat in Nederland gewoon kan? De kwaliteit van het Nederlandse kraanwater is heel hoog, want de controles voor water zijn namelijk heel streng.* *Ah, dus in Nederland wordt ervoor gezorgd dat het kraanwater drinkbaar en veilig is. Ze zorgen ervoor dat het goed nagekeken wordt. Dat betekent controleren: nakijken. En door die controles is de kwaliteit hoog. Dat zie ik aan het woord want. Want geeft een reden aan. Water drinken kan bijna altijd. Ja als ik thuis ben, kan ik altijd naar de kraan lopen om water te drinken. Thuis, maar ook op veel plekken in Nederland kun je al gratis kraanwater tappen op straat.* *Oh, dat wist ik niet. Het kan dus niet alleen maar thuis. Je kunt ook op straat kraanwater drinken. Dus er staan op veel plekken in Nederland kraantjes waar je water uit kunt halen. Tappen, dat betekent dus uit de kraan laten lopen. En dat is mooi, want kraanwater is erg gezond. En lekker.* *Ja, dat vind ik ook. En het wordt dus ook steeds gemakkelijker om kraanwater te drinken. En fijn dat kraanwater ook goed voor je is.*

*Wat hebben jullie mij horen doen? Ik zei hardop wat er in mij opkwam tijdens het lezen van de inleiding. Als je actief leest, dan sta je bijvoorbeeld stil bij onbekende woorden. Ik dacht na over de woorden **controleren** en **tappen**. Daarvoor gebruikte ik de strategie **ophelderen**. Ik keek naar het woord zelf, las een stukje terug en keek of ik uit de zin kon afleiden wat de woorden betekenden. Je stelt jezelf ook vragen als je actief leest. Bijvoorbeeld als je een signaalwoord tegenkomt. En je bedenkt en bespreekt samen of je begrijpt wat er staat. Onbekende woorden en vragen kun je op het werkblad schrijven.*

Laat één van de leerlingen hardop denkend het volgende stukje lezen.

Leg uit: *als je in je groepje actief aan het lezen bent, ga je ook de sleutelvragen bij de tekst bespreken. In de tekst zie je na elk stukje een nummer staan. Bij elk nummer hoort een sleutelvraag.*

Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen en hulpvragen

Grondwater wordt kraanwater

Sleutelvraag 1: Hoe wordt kraanwater gemaakt?

Hulpvraag 1a: Wat zijn *waterbeschermingsgebieden* (r. 9)? Welke drie woorden herken je hierin? (opheldereren)?

Hulpvraag 1b: Wat gebeurt er met het grondwater dat diep in de grond zit?

Hulpvraag 1c: Herken je de opsomming? Let op de signaalwoorden *en* (r. 13) en *dan* (r. 14).

Kraanwater is gezond

Sleutelvraag 2: Waarom is kraanwater gezond? Noem vier redenen.

Hulpvraag 2a: Waarom moeten we anderhalve liter water per dag drinken?

Hulpvraag 2b: Herken je de opsomming? Let op het signaalwoord *ook* (r. 19) (verbanden)?

Hulpvraag 2c: Wat betekent *verteren* (r. 19) (opheldereren)?

Hulpvraag 2d: Wat betekent *aantasten* (r. 20) (opheldereren)?

Nog meer voordelen van kraanwater

Sleutelvraag 3: Welke voordelen heeft kraanwater nog meer? Noem er vijf.

Hulpvraag 3a: Wat zit er in andere dranken wel en in kraanwater niet? Let op het signaalwoord *maar* (r. 22), dat een tegenstelling aangeeft (verbanden).

Hulpvraag 3b: Herken je de opsomming? Let op de signaalwoorden *en* (r. 24) en *ook* (r. 25) (verbanden).

Hulpvraag 3c: Wat betekent *verpakking* (r. 25) (lees de zin erna) (afleiden)?

Water drinken kan altijd

Sleutelvraag 4: Hoe kom je aan vers kraanwater als je niet thuis bent?

Hulpvraag 4a: Wat is een *watertappunt* (r. 28)? Welke drie woorden herken je hierin? (opheldereren)

Hulpvraag 4b: Waar vind je watertappunten (let op het signaalwoord *ook* (r. 30)) (verbanden)?

Kraanwater op school

Sleutelvraag 5: Welke afspraken worden er op scholen gemaakt over het drinken van kraanwater?

Hulpvraag 5a: Wat wordt er uitgelegd na het woord *bijvoorbeeld* (r. 35) (verbanden)?

Hulpvraag 5b: Wat mogen de kinderen de hele dag door doen?

Na het lezen

Sleutelvraag 6: Ga jij, na het lezen van de tekst, nu (nog) meer kraanwater drinken?

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 2

drietallen

Sleutelschema

De leerlingen vullen het schema in. Het ingevulde schema vindt u verderop in deze handleiding.

OPDRACHT 3

drietallen/
klassikaal

Oefenen met de woorden uit de tekst

De leerlingen zetten het nummer van het woord in het vakje met de juiste betekenis.

Bespreek de opdracht klassikaal. Kennen ze de betekenissen?

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 4

klassikaal/
individueel

Watertappunten in de buurt vinden

Op de website drinkwaterkaart.nl staan (bijna) alle watertappunten in Nederland. Laat de leerlingen eerst bepalen waar ze ongeveer wonen en laat hen dan een aantal watertappunten in de buurt aanklikken en de locatie opschrijven.

Antwoorden

OPDRACHT 1

Actief lezen

Tijdens het lezen	
Grondwater wordt kraanwater	1. Hoe wordt kraanwater gemaakt? <i>Kraanwater wordt gemaakt van grondwater. Het water dat duizenden jaren geleden uit de lucht is gevallen, wordt uit de grond gehaald en schoongemaakt. Er wordt lucht en zuurstof bij gedaan. Vervolgens gaat het de leidingen in en komt het uit de kraan.</i>
Kraanwater is gezond	2. Waarom is kraanwater gezond? Noem vier redenen. - <i>er zitten stoffen in die goed voor ons lichaam zijn;</i> - <i>het helpt bij het verteren van voedsel;</i> - <i>het helpt mee om de lichaamstemperatuur te regelen;</i> - <i>het tast je tanden niet aan.</i>
Nog meer voordelen van kraanwater	3. Welke voordelen heeft kraanwater nog meer? Noem er vijf. - <i>er zit geen vet en suiker in;</i> - <i>het is altijd vers;</i> - <i>het is goedkoop;</i> - <i>je hoeft er niet voor naar de winkel;</i> - <i>het is goed voor het milieu.</i>
Water drinken kan altijd	4. Hoe kom je aan vers kraanwater als je niet thuis bent? <i>Op veel plekken in Nederland zijn watertappunten waar je kraanwater kunt halen.</i>
Kraanwater op school	5. Welke afspraken worden er op scholen gemaakt over het drinken van kraanwater? - <i>Op een of meerdere dagen wordt alleen maar kraanwater gedronken;</i> - <i>De kinderen mogen de hele dag door kraanwater drinken.</i>

Na het lezen

Sleutelvraag 6: Ga jij, na het lezen van de tekst, nu (nog) meer kraanwater drinken? Leg uit waarom (niet).

Eigen antwoord van de leerling.

OPDRACHT 2 Sleutelschema

Het sleutelschema kan zoals hieronder ingevuld worden.

Stukje	Doel
Inleiding	de lezer nieuwsgierig maken en overhalen om de tekst te lezen
Grondwater wordt kraanwater	uitleggen hoe kraanwater wordt gemaakt
Kraanwater is gezond	uitleggen dat kraanwater goed voor onze gezondheid is
Nog meer voordelen van kraanwater	toelichten wat de voordelen van kraanwater zijn
Water drinken kan altijd	uitleggen dat je tegenwoordig bijna altijd kraanwater kunt drinken
Kraanwater op school	vertellen dat ook scholen een belangrijke rol kunnen spelen om kinderen kraanwater te laten drinken

OPDRACHT 3 Woorden uit de tekst

1. zuiveren = schoonmaken
2. beschermen = ervoor zorgen dat iets veilig is
3. verteren = veranderen van voedsel in ontlasting
4. de controle = het nakijken
5. tappen = uit een kraan laten lopen
6. aantasten = beschadigen
7. de kwaliteit = de mate waarin iets goed of slecht is